

№ 2
Р-48

Мавлоно Раҷаб

An illustration of a caravan of camels and riders in a desert landscape. The scene is set in a vast, arid valley with rolling hills in the background. A path of camels and riders leads from the foreground towards the distance. The camels are laden with goods, and the riders are dressed in traditional desert attire. The overall atmosphere is one of a long, arduous journey.

ГАРМЧАШМА
ё ашки Ҷариштаи
Ноҳид

Мел м о 4 2
Р- 48.

Мавлоно Раҷаб

Гармчашма
ё ашки фариштаи
Ноҳид

ДУШАНБЕ
«АДИБ»
2003

Муҳаррир
Рассом

М. Хоҷаев
Б. Олимов

**Китоб бо дастгирии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
муҳтарам Эмомалӣ Шарифович Раҳмонов ба таърифи расидааст.**

Китобхонаи ҷумҳурии Тоҷикистон М. М.	Ҷумҳурии Тоҷикистон н ба номи
3366 Туҷаб ↓	

Р 4803000000-7 - 2003
М 503 - 2003

Гармчаиша дар қисми ҷанубу ғарбии Кӯҳистони Бадахшон ҷойгир буда, аз маркази вилоят – шаҳри Хоруғ то он ҷо 45 километр роҳ аст. Чашма дар ҷойи ниҳоят хушобу ҳаво ҷой гирифта, аз ду тараф онро кӯҳҳои осмонбӯс дар иҳотаанд. Оби Гармчаишмарӯд аз байни дара гузаишта, дар баландии 2770 метр ба шохоби Панҷи азим мерезад. Кӯҳҳои атрофро рустаниҳои хадангу ангат ва ҷоти сиёҳ пӯшида, ҳудуди табобатгоҳро дарахтони тӯсу ар-ар ва маҷнунбед таровати хосае мебахшанд. Чашмаро хусусиятҳои давоияш аз обҳои шифоиву табобатии Пятигорск, Крайинка, Келярӣ, Горячий Ключ, Мацеста, Тяглы, Хайдусабосло ва Харкан афзалтар аст на камтар.

Гармчаиша на танҳо дар ҷумҳурӣ, балки берун аз ҳудуди он шӯҳрат дорад. Роҳи мумфарши васеъбар то табобатгоҳ мусофиронро мерасонад ва яксоата масофа аст то чашмаоб.

... Дасткушодиву валинеъматӣ, точири боинсофу сахӣ будани Назар дигар точирону савдогаронро ба андеша водор менамуд, ки чаро ӯ аз мамолики дур борро бо сад азоби алим меораду арзон ба мардум мефурушад? Барои онҳо муаммо буд рафтори Назар. Аммо Назар молро арзон савдо намекард, танҳо адлу инсоф акли ӯро мутеи хеш гардонда буд, ки дар дигар точирон онро кам пайдо метавон намуд. Ҳама точирони дигар, ки бо ӯ мерафтанду бор меоварданд, моли худро бо нархи гарон дар бозорҳо моҳҳо нишаста, аз рустое ба русто бурда мефурухтанд. Моли Назар бошад, дар якчанд рӯз пурра ба савдо мерафт. Рашку ҳасад ба Назар нисбати арзонфурушиву дасткушодиааш онҳоро канор намегузошт. Бо ҳар баҳона дар рустоҳо хини гашту гузор ва савдои бори худ Назарро маломат менамуданду носазо мехонданд. Молашро пастсифат баҳо дода, наҳ мезаданд: молаш, ки баҳои паст дорад, аз ин рӯ арзон мефурушад. Худаш чашмгурусна, ба хонаву аёлаш чандон нигоҳи дурусте намекунад. Ба ӯ ба чуз савдову тичорат дигар кори дунёие нест. Моли пастро дар дигар шаҳрҳо мечӯяду оварда савдо мезанад...

Назарро аз ин норавоихову носазогуихои точироне, ки ҳамроҳаш мудом ба шаҳрҳои дур мебурду молашонро ба кӯмаки ёру ошноҳои он чо будааш зуд ба савдо мезад, парвое набуд. «Қар-қари зоғ risks гадоро афзун ҳам намекунаду кам ҳам, лек андак дилро хичил медорад, зеро дахонаш низ чун афташ сиёҳ аст» мегуфт дар дил ва парвое надошту кори точирии худро идома меод. Ба мардуму дороии онҳо назар мекард Назар. Аз инсофу адолат баҳравар буд. Мувофиқи ҳамёни доштаи одамон ба молаш баҳо мегузошт, аммо на камтар аз нархи харидааш. Харчи роҳу азоби кашида, сарфи кардашро болои молаш мегузошт. Чун дигар точирон бар болои арзиши мол ду ё се-чор маротиба нархро зам намекард. Боинсоф буд Назари точир. Аз ин рӯ, дар шаҳрҳои дигар мардуму точирон ба Назар одат карда, омаданашро мунтазир меистоданд. Борашро дар як рӯз бо нархи гузоштааш дар фасле ба савдо мебурданд. Назар

одати дар бозор нишаста, чун дигар тоҷирон, майдафурушӣ надошт. Яклухт молашро савдо мезаду бори дар дигар шаҳру дсхаҳо хуб ба савдо мсрафтаре аз бозорхове косибони майдафуруш дарёфта, барои пас гаштан рахти сафар мсбаст. Корвони шутуру аспҳои пурборро бсхавфу хатар ба манзил мсрасонд. Роҳзанхове молчаллобони дар роҳҳо дучор омада ба Назару корвонаш даст намезаданд. Оссебс расонидану ба яғмо бурдани молашро барои худ раво намедиданд. Дасткушодиву сахигӣ, мардумписандиву мудом пиёлаи чойс ба мардум додани Назарро низ онҳо аз дахони мардуму бозоракихо медонистанд. Овозаи дастурхони пуранову нон доданаш ба мардуми дармонда намегузошт, ки ба корвони ӯ оссебс расад. Дуздону ғоратгарони биёбонмаснаду тангчашм ба хаваси ғорату яғмо наздики корвон мсшуданду ба хаёҳуи онҳо номи Назар мушти хокс мсзад. Фаюру чолок, нотарсу бсбок ҳам буд Назар. Зӯраш ба чанд тан биёбонмаснади яғмогар дар ҳолатҳои даркорӣ мсрасид. Аз ин рӯ, майдаточирону савдогарони калон мсқушиданд, ки ҳамсафари Назар бошанд. Сафарашонро ҳатто ба вақти рахтбандии Назар мувофик мснамуданд, агар борашонро нафурухта бошанд ҳам. мсқушиданд, ки баробари корвони ӯ ба сафар бароянду бсоссеб ба манзили дигар расанд. Назар ҳамаи инро мсдиду боре ҳам барои ба манзили дигар бсоссеб бурдани корвони савдогаре ё тоҷире маблағс намепурсид. Барояш ин амалро раво намедид, пастӣ медонист ин корро.

Тоҷирони шаҳрҳои азим ба корвонсарой суроғи Назар мсмаданд, то бори худро ба ӯ пешкаш намоянд. Бори пастсифат намеоварданд, арзишашро худ Назар пас аз дидан мсмонду аксар вақт косибону савдогарон ба нархи гузаштаи ӯ розигӣ медоданд, хуш мсшуданд аз ин. «Агар бори моро Назартоҷир харидорӣ кунад, зуд корамон барор мсгирад. Омадаш нағз мсшавад. Дасташ кушод...» мсгуфтанд.

Кораш раванк дошту фарзандонаш ба камол мсрасиданд. Алалхусус дар доду гиришти писари хурдиаш Дороб, ки андак бошад ҳам, роҳи тичоратро фаҳмида, ба корҳои падар ёрӣ мсрасонд, бо майли том асрори бозоргониро мсмомӯхт. Ба писарони дигараш ҳам мсмомӯхт, лсқ дасту бозуи онҳо чандон ба кори тоҷирӣ намсчаспид, ки ин аз назари падар пинҳон намсмонд. Онҳоро ба савдо дар бозор одат кунонду ба сарриштаи рӯзгор...

– Ҳеч гоҳ дилозорӣ пеша накунад, дилозорӣ ба Офаридғорамон ҳам писанд нест. Аз дилозор Худо безор гуфтаанд, – насихат мскард ба фарзандон дар мавридҳои фориг аз кори савдо. – Ягон беваву бсчора, нодорро айб макунед, аз дороии худ нафаҳреду мағрур нашавад. Тавонеду андак бошад ҳам, кӯмак намосд. Андаки шумо сарвати бсбахор аз паси худ мсорад. Дастии тавозӯ ба қасс наёзонед.

Нархи бозорро гарон нигоҳ надоред, ба̄ иззати нафси дигар тоҷирону савдогарон нарасед. Андак бошад ҳам, сабури кунсду афзун бошад ҳам, аз худ мсравед...

Назартоҷир писари хурдиашро аз дигар фарзандон боло намегирифт, лек дасту бозуи ба бозоргонӣ часпонаш аз равнаки кораш дарак мсовард. Писарони калониаш дар дил ба бародари хурдиашон хусумате дар дил намегирифтанд. Якҷоя суханҳои пандомези падарро гӯш мскарданду ҳамроҳ варзишҳои ёд додаи падарро анҷом мсбахшиданд. Писари хурдӣ Дороб дар ҳарб бсхамто буд, аммо афзалияти худро аз бародарони бузургаш нигоҳ медошт. Назартоҷирро чаккониву дасту бозувони пуркуват доштани Дороб мамнун мссохт. Ҳамроҳ ба сафарҳои дур мсбурд уро. Хариду фурушро мсомузонд, муомила бо бору муомила бо мардумро мсомузонд. Ҳатто чобачогузори молҳои харидааш барои Назартоҷир аҳамияте дошт. Ҳар борро ба кадом ҳалтас, ки рост ояд, чой намекард. «Ҳар бор чойи худашро бояд дошта бошад!» мсфаҳмонд ба Дороб. Дороб аз руи гуфтаҳои падар амал мскард. Кор мсомухту бозоргонӣ ва асрори наонавиштаи тичоратро. Бо чанд маротиба ҳамроҳи падар рафтани Дороб бо дастури пешниҳод намудаи киблагӯҳаш мол савдо мскард. Сабаби арзон фурухтани падарашро, ки дигар тоҷирону аҳли савдо ба ӯ гуфта буданд, боре аз киблагӯҳаш пурсид. Назартоҷир посухе дод, ки Доробро роҳнамо гафт:

– Писарам хуб дар гӯш гир. Мол бо тичорат мол аст. Агар онро дар гӯшае бо умеди гаронфуруши нигаҳ дорӣ, сифаташ аввалан паст мсгардад аз боду борон, баъдан қиммат намсафзояд. Аз ду маротиба ва зиёд фурухтан мардум бснавотар мсгарданду нисбати тоҷир бадбинӣ пайдо намуданашон мумкин, ҳарчанд ихтиёр доранд дар харидорӣ. Ҳар кас мувофиқи қудрати қисааш молро харидорӣ мскунад. Аз буданаш зиёд гуфтани аз мсёр бсинсофӣ намудан ҳам на ба Худо писанд асту на ба бандаш. Баъдан, аз як маротиба рафтан ду ё се маротиба бор бурда овардан фоидааш бсштар. Масалан, мохутро ман се тангаи мирӣ фурушам, дигарон панҷ танга, онҳо бурд мсқунанд дар нарх. Ё гирем, намакро: агар бо ҳалта арзон фурушам – ба ҳар мисқол як миригиву онҳо се миригӣ савдо зананд, боз эшон бурд мсқунанд. Лек қизи дигарро сарфаҳм рав, ки ман аз вақт бурд мсқунаму аз ҳисоби зиёд ба сафар баромадан. Ду ё зиёда аз он бор бурдан ба ман дахҳо маротиба зиёдтар фоида мсорад. Аҳли тичорат бояд борро тез фурухта, боз аз паси гардиши маблағ кушад, на аз паси гун овардану гарон савдо задан...

Дороб пасиҳатҳои падарро хуб гӯш карда, баъди борҳо ба сафар баромадан ба дурустии суханҳои шунидааш бовараш омад. Боре Назартоҷир барои санҷиши Дороб дар биёбон худро ба касалӣ андохт. Пешакӣ ду нафар шиносҳои биёбонмаснадашро фармуд, ки

махз ба корвони ӯ ҳучум оваранд, то тавоноӣ ва рафтори писарро бубинад дар ин ҳол. Бубинад, ки ӯ ба чӣ қудрат дорад... Дар биёбон корвон ғайри хохиши Назартоҷир лангар партофт. Дороб барои падари «бemorаш» харир пухт дар ин муддати кӯтоҳ. Назартоҷир тавонист аз мақсади худ ду-се нафар аҳли корвонро огоҳ созад, то рафтори бечосе нисбати «ду тан яғмоғари сахронишин» нанамоянд. Баъзе ҳамсафарон аз ин бечову бемаврид маскан гирифта банди андешаҳои ботил ба маслиҳат назди Назартоҷири «бemor» омаданд. Назартоҷир бо ишора «ҳамааш хуб» ва бамаврид буданро фаҳмонд ба онҳо. Пас аз лаҳзае ду нафар савор пайдо шуда, амр карданд, ки корвонро дар биёбон гузоранду ҷонашонро раҳонанд. Назартоҷири «бemor» харфе назаду ба Дороб нигарист, ки гӯё мегуфт: «Қудрататро нишон деҳ! Номамро бо як маротиба «бemor» шудан ба замин магузор. Обруро метавон дер ба даст оварду дар нафасе мтавон аз даст дод!...»

Дороб аз гузоштани корвон дар биёбон ва иҷрои дигар шартҳо саркашӣ карду ба саворе часпид. Дигар тоҷирону бозоргонон ба қиём омаданд, Назартоҷир онҳоро ором кард. Дороб «яғмоғарони сахромаснадро» даст ба пушт басту назди падар овард, то хулосаро бияндешад ӯ. Назартоҷир ба писараш амр кард, ки дасти «яғмоғаронро» кушояд. Могу маҳбут гардиданд аҳли корвон аз рафтори Назартоҷир. Охир ӯ ба ягон биёбонӣ то ҳол гардан нафароварда... Дороб ноилоҷ бо дили нохоҳам хихиши падарро анҷом дод ва ҳардуро сари зону назди падар шинонд. Бо хохиши падар аспу афзоли «ғоратгарон» омода гашт ва Назартоҷир рӯймоли дар сар бастаашро кушода, қулоҳи намадинашро пӯшид. Барои «яғмоғарон» ҷойу нон фармуд ва хеле бо онҳо сӯҳбат кард дар танҳой. Бо ҷехраи кушод аз колои доштааш, ки ҳамаро пешакӣ омода сохта буд, ба «ғоратгарон» дод... Доробро рафтори падар писанд наомад. Охир ӯ дастболо шуд ба он сахронишинон, падар бошад, онҳоро раҳой бахшид ва боз бо тӯҳфаҳо. Ранчиши Дороб аз назари Назартоҷир пинҳон намонд. ӯ ба китфи писараш даст гузошту сипас вайро ба оғӯш кашид ва аз руҳсорааш бӯсид. Онҳос, ки асли мақсадро медонистанд, Доробро дастгир шуданду гурӯҳи аз тағи гап бсхабар Назартоҷирро сарзаниш карданд.

– Бародарони азизи ман! – Рӯй овард ба ҳамроҳонаш Назартоҷир. – Писарам Дороб аз имтиҳони нахустин пурра гузашт. Диламро пур карду ояндаи худро равшан. Акнун ман мтавонам бо дили пуру гурдаи боқувват корвонҳоро ба манзил барам. Ин сахнаро пешакӣ тайёр карда будам. Дар ҳақиқат, он ду нафар яғмоғар аст, сарварони ду даста, аммо Дороби ман аз онҳо голиб баромад. Шумо гурдаиур бошед, ки дар оянда ӯ шуморо дар набуданам ва дар давраи пириам роҳбаладу ҳамроҳ мсшавад...

Корвон ба роҳ баромаду беосеб ба манзил расид...

Назартоҷир ба шарофати пирузии Дороб ва барои амали падарро дар оянда идома додани ӯ базме орост. Аз пирони кор барои мустақилона кор кардани писараш фотиҳа пурсид... Дороб колои бо падар овардаашро пурра дар мӯхлати кӯтоҳ яклухт фурухта, бо супориши ӯ боз мол харид. Борхоро падару писар омодаи сафари навбатӣ намуда, ҳамроҳи тоҷирони дигар ба роҳ баромаданд...

Назартоҷир гоҳо бо дили пур Доробро танҳо омодаи сафар мекард. Чун бозоргони хубе ба камол расид Дороб, монанди падар дасткушоду дастурхондор. Анъанаи падарро идома меод ӯ, кораш баравнак ва молаш серхаридор... Боре аз сафар баргашту падарашро ошуфта дид. Боис аён гашт ба ӯ. Дар бадани падар пулакчаҳои сурхро дид, ки сафедранг менамуданд болои захмашон. Рӯи ҷароҳатро меканданду ягон эҳсос намекард Назартоҷир. Доруву дармонҳои фармудаи табибону набототшиносон ба захм мархам намешуд, бехбуде намсавард, баръакс ба дигар аъзои бадан медавид. Аз сафарҳо Дороб ҳар гуна доруву дармон мсавард, суде намебахшид. Ноилоҷ худи Назартоҷир ба сафар баромад. Бо кӯмаки ошноҳои тоҷири кӯхансолаш табибони шаҳру деҳаҳо ро ёфт, лек дармони ягонтоашон ба ҷароҳат суде наовард. Ҳатто дар пешони ӯ сар ва рухсараҳояш сар зад ҷароҳат. Дар нохунҳояш дамид. Чӣ кор карданиро намедонист Назартоҷири овозадор.

Дар тамоми тӯли умри худ ин қадар озурдаву маънос нагашта буд Назартоҷир. Дороб аз ин аҳвол дилхичил чун дигар бародарони бузургу хоҳаронаш, лек илоҷ намёфт. Ҳастаҳои падар пешии назараш буду доруву дармони мсавардаш бехбуде дар табобати ҷароҳат намебахшид.

Боре кадоме аз табибон бо оби шӯри гарм шустани ҷароҳатро фармуд. Назартоҷир ин амалро сомон доду дигар моҳи дароз бемор хобид. Ҷароҳат тамоми баданашро фаро гирифт. Барои Назартоҷир зиндагӣ маънос надошт. Хаёлҳои муғлақи печдарпеч ба сараш мезаданд, гоҳо фикри худкушӣ мекарду боз аз раъяш мегашт. Мубориҷаи фаною зиндагӣ дар вучуди заифгардидаи ӯ бо ғалаён мерафт. Бозоргониҳои Дороб равнак меёфт, лек парвосе намекард Назартоҷири ғаюр... Боре Дороб дар бозори моҳути Самарқанд гашту гузор мекард, ба марде чашмаш афтод, ки ҷароҳати падар дар ӯ низ зухур дошт. Наздаш омаду сабабу боиси беморию пурсид. Шакл пеш овард, ки падари ӯ низ мубталои чунин маризӣ аст, чора намеёбанд бар шифои он. Мард охи бадарде кашида гуфт: «Илоҷи табобаташ ҳаст, лек мани нодорро кучову сафари роҳи дур кучо?! Роҳ хеле дур. Дахҳо биёбону кӯҳҳои азимро гузаштан мебояд. Он маконро Бадахшон – диёри Домани Хуршед мегуфтаанд. Дар роҳ тозиви афғону бодиянишинони зиёде дучор мсоянду хатари азим

дорад сафараш. Роҳи Абрешим ҳам ба он чо набарад. Танҳо роҳи Ҳисори Шодмону Хуталмулк беосебтар ва қарибтар аст мегӯянд. Шундаам, ки аз кӯҳи Бадахшон лаълу лочувард кананду ба тичорат баранд дар он чо. Ҳамто надорад, гӯянд сангаш, бебаҳо. Обе ҳаст дар он макон, маҳз ба ин маризӣ, ки шукуфаи хушкаш ном баранд, фоидабахш. Ягон роҳи дигаре нест. Дар ҳамон оби мулки кӯҳсор, ки чашмаҳои гарм дорад, оббозӣ мекунад маризи ин бемориву зуд сихат меёбад. Роҳаш дури дур, писарам...» Охи пурдарде кашид мӯйсафед ва аз назди Дороб ғайб зад. Дороб дигар чанд рӯзе, ки дар бозори шаҳр мӯйсафедро чувт, ба чашмаш барнахӯрд. Бо колои зиёд назди падар баргашту шундаашро ба ӯ гуфт.

– Бадахшон, дар ҳақиқат роҳаш дур. Боре ман то наздики ин мулк рафта будам. Мардумонаш лафзи ачиб доранду ба тоҷикӣ ҳам ҳарф мезананд, – нақл кард Назартоҷир. – Лаълу ёкуту лочувардаш беҳисобу бебаҳо. Мардумонаш ҳам ҳунарманд, аз ин сангҳо ҳар гуна зебу ороиши занона месозанд. Қиммате доранд ин сангҳо, ки баҳои як корвон. Роҳ пурхатар, лек як маротиба кифоя аст, ки мол бариву тамоми умр дигар ба савдои дигар корҳо шуғл варзӣ.

– Биёед падар, азми сафари Бадахшон, ки мӯйсафеди самаркандӣ диёри Домани Хуршед гуфт, бикунем. Ҳам шумо, иншооллоҳ сихат мешаведу ҳам тичорат менамоем. Лаълу ёкути Бадахшонро ба даст меоварем. Розӣ шавед, падарҷон!?

– Тавону зӯрам мерасида бошад, зеро беморӣ маро дарун-дарун сӯзонд, абгору ҷисмавро заиф гардонд, – ашк рӯи чароҳати рӯяш шорид.

– Ман шуморо ҳамсафар мешавам. Агар зарур донед, бародаронро ҳамроҳ мегирем. Сихат шавед, шуд, моро дороии дунё ҳамашумоед ва бароямон онро ҳам шумо ато кардаед. Ман бо номи шумо ифтихормандам. Лозим ояд, бо дӯстони тоҷиру савдогаратон вомехӯрам, онҳо ба хоҳири обрӯятон беғаразона кӯмак мерасонанд, чой медиҳанд, тӯшаи роҳро омода месозанд. Роҳашро донед, басанда. Раҳбалади ман шавед, шуморо бурда, иншооллоҳ дардатонро дармон мебахшам. Шумо бошед, кори ману бародаронам равнақ мегирад. Гурдаи пури мо шумо, падарҷон. Розӣ шавед, – илтиҷо кард Дороб. Бародаронаш низ гапи ӯро мегуфтанд самимонаю дилсӯзона, то Назартоҷири овозадори мубталои бемории ношунидани ризоият диҳад.

Оқибат ба ҷону ҳолаш намонда, фарзандон ризоии падарро гирифтанд. Сафари Бадахшонро азм кард дар ниҳоят мӯйсафеди Назартоҷир. Вале шӯълаи умеди агар барои табобаташ пайдо шуда бошад ҳам, аз дигар чихат ба зӯру тавонаш чандон бовар надошт. Бо ҳар сурат дар гӯшаи дилаш ихлоси андак маъво гирифт. Тӯшаи сафари роҳи дурро омода сохтанд. Лек фикре ба сараш зад: оё кор-

вони ўву писараш Доробро дигар ҳамсафарон ҳамроҳӣ мекарда бошанд? Илллати инро ў дар маризии худ мидид. Чехраи Назарточирро абри ғам лангар зад. Чора мечуст ва худ ба худ мегуфт: «Ҳамроҳам ба ин симои бенур на ҳар тоҷир азми сафари роҳи диёри Домани Хуршедро мекунад...» Назарточирро фикре барқсон ба сараш зад, ки аз шодӣ як қад парид. Боре ў дар бозори Бухоро бо чанд тан марде вохӯрд, ки ба ҷуз чашм дигар тамоми аъзои баданашон бо матои нафисе печида, онҳоро «арабҳо» мегуфтанд. «Ба сурати «арабҳо» меदारоям дар роҳи сафар» гузашт аз дили ў. Мӯйсафед роҳи ягонаи ҳамроҳ шуданро ба сафарақиҳои мулки Бадахшон маҳз дар ҳамин тадбир дид, умеди дар дилаш хона гирифт... Рӯзи сафар расиду Дороб ба шутуру аспҳо моли дар Самарканд барояш оmodаро бор карда, ҳамроҳи корвониён ба роҳ баромад. Дар корвон будани шахси «бегона» касеро ҳам ба шубҳа намеовард. Дороб «шиноси арабам» гуфта, муаррифӣ кард падарашро, то касе надонад сабаби ин қадар мӯҳлат ба сафар набаромаданро. Мардум ҳар гуна андешаи ботил карданашон мумкин буд, ҳатто дурӣ чустан аз эҳтимол дурӣ надошт. Зеро Назарточирро таҳо ду чашму сӯроҳии даҳону бинӣ монда буду бас, ҷароҳат дигар тамоми рӯяшро фаро мегирифт. Қай бори охирин ў ба кӯча баромада буд, касе намедонист. Шармаш меомад аз ҷароҳаташ, ҳарчанд гузаранда набуд маризиаш. Ҷароҳат баданашро абгор сохта, нороҳат мегардондаш. Ҳамин ки пӯсташро канд, хориш оромӣ меёфт, лаҳзае осуда мегашт, қонаш медамид гӯё...

Ҳарчанд роҳ дуру хатарноку пурбим ва сафар барои Назарточир сангину гарон буд, розигӣ дод. Доробро азият кашидани падар ором намегузошт, роҳи харҷӣ зудтар аз ҷисми падар дур андохтани бемориро меандешид. Ништастан болои зин ва ё рӯи афзоли шутур дардро боз авҷ мегиронд. Болои ин гармиву сардии шабонарӯзӣ дар роҳи дашту биёбон заҳмати зиёдеро пеш меовард. Ҷароҳат метавонист ҳар гуна сурат гирад, дар он вақт ҳамсафарон аз сир огоҳӣ меёфтанд, мумкин рӯй метофтанд аз чунин ҳамсафар. Ба ҳар сурат, ошкор шудани сир аз эҳтимол дур наменонд. Ҳамаи ин ҷиҳатҳо ва амсоли онро Дороб пеши рӯ оварда, розигии падарро гирифт, посухи ўро шунид.

– Ба ҷуз тоқат дигар чорае намебинам, писарам, – ҷавоб дод ба саволи Дороб.

Писар барои падар – «меҳмони арабаш» шутуреро интиҳоб намуда, афзоли хосае болои кӯҳонаш ороост. Ҳадалимкон барои саҳт соиш нахӯрдану қишри рӯйи ҷароҳатро нақандану хуншор нагаштанаш чораҳо андешид. Аммо дар як гӯшаи дил дарду ранҷи дар роҳ мекашидаи падар – «тоҷири араб»-ро эҳсос дошт. Осон набуд сафари роҳи дур ба мубталои бемории пӯст, ки ҳар лаҳза

душворие пеш меовард. Дар биёбону дашт ҳар қатра нӯшокӣ азизу гиROMИКАДР буду Дороб барои ин пешакӣ ба чанд зарфи мисин об гирифт ва дар чойҳои хоса гузошт. Кӯзаи пуроби умумии сафаракиҳо бо маслиҳати пешакӣ дар шутуре бор шуда буду аз он Дороб барои рӯзи мабодои эҳтиёҷ дар чои алоҳида. Касе аз он хабар намасӯфт, воксан дар роҳи сафар тоҷире ба бору моли дигараш коре надошт. То лаҳзаи зарурате ё пайти муносибе пеш намеомад, касе-ро бар бори кассе чӣ парвоя! Танҳо барор мехостанд тоҷирон барои ҳамдигар... Корвон баъди хеле роҳро тай намудан дар манзили ободи сари роҳе таваккуф намуду Дороб пинҳон аз сафаракиҳо аз падараш ҳол пурсид.

– Ба ҷуз тоқат ва дандон ба дандон мондан чорас нест, писарам. Бепарво бош. Дарди ман ба ман маълуму азоби дардро ҳам банда мекашад. Чони инсон аз санг сахту аз гул нозук ва танҳо одамӣ қудрати кашидани ҳар гуна азобро дорад. Тани одамӣ шариф ба чони одамусту Офаридгор барои таҷрибаи дӯстдоронаш ҳар гуна ҷазову ҷароҳатҳоро раво мебинад... Тоқату таҳаммул даркор. То чон дар рамак ҳасту нафас боқист, роҳи зиндагӣ орому бемонса намемонад. Ҳарчанд одамӣ тоқаташро дар худ пинҳон нигоҳ дорад ҳам, зарринтоҷ аз сари тос ҳасрати мӯ бурда наметавонад. Ва то дард нақашӣ, дастрасат давову дармоне намегардад, писарам... – бо ҳамон мулоиматии ба худ хос ҳар суҳанро санҷидаву дар ҷодаи мизони ақл баркашида ба Дороби ҷавон мегуфт падар. Дороб насихату панди падарро гӯшвора мекард дар ақли худ... Дар тӯли даҳ рӯзи сафар Дороб нашенд шикоят аз ӯ, ҳарчанд зехн монду зери назорат гирифт рафтори падарро. Чунин вонамуд мекард Назартоҷир, ки гӯё ягон дарде надорад. Танҳо андешас дошт: зудтар расидан ба маконе, ки маҳз ба гуфти писараш Дороб ӯ дар он чой шифо хоҳад ёфт. Умеда шифо ёфтан дардро аз ҷисми Назартоҷир фарсаххо дур партофту дилгармӣ меовард аз дармоне, ки бояд мерасид. Самарай умед эҳсос накардани дарди ҷонҷох шуду гурехтани хориши азиятвар. Мӯйсафед шодӣ дошт, ки чӣ тавр дар тӯли ин даҳ рӯзи сафар дардаш хуруҷ накард, оромӣ гирифт. Ҳол он ки дар сарпаноҳ чойи нишаст намасӯфт барояш аз шиддату сӯзиши дарду хориши он. Ҳатто намақоб мебаст ба ҷароҳаташ, то лаҳзас бошад ҳам хориши он гум шаваду осуда монад. Ба ҷароҳат расидани намақобу сӯзиши онро танҳо кассе дарк карда метавонад, ки кашидаст чунин дардро...

Назартоҷир дар корвонсарои Самарқанд, ки ҳар кунҷаш барояш шинос буд, ҳамроҳи Дороб дар хонаи алоҳида мезист. Ба суоли мардуми таҳҷой, хизматгузори корвонсарой, ки ҳамашонро хуб мешинохт, бо ишораи сар саломашонро алейк мегирифт. Ё баъзан бо андаке норавоӣ бо лаҳҷаи арабӣ посух мегуфт, ки аксар суҳанашро намефаҳмиданд. Танҳо аз он дар ҳарос буд, ки Худо накуна-

ду арабе ба корвонсарой маскан гузинад, тамоми сирраш ошкор мегардад. То зарурате пеш намсомад, ба сахни корвонсарой намебаромад. Дар чанд рӯзи дар Самарканд будан Назартоҷир ба гармобаи утоки танҳо дошта мерафт. Ба данашро аз гарду чанги роҳ тоза мекарду доруву дармони худро сомон меод. Хурсанд буд, ки дар тӯли сафар чандон ҷароҳаташ ташвише пеш наовард. Дар дил мегуфт: «Шояд аз он ҷиҳат бошад, ки дардро назди дармон мебарам? Дард аз табиб харосида, ки онро барои даво пешкаш месозам? Чӣ аҷоиботе дорад ин маризӣ...»

Дороб молашро ба савдо заду бо маслиҳати падар ва он тоҷирону бозаргонҳое, ки азми сафари Бадахшон доштанд, бори зуд ба савдо мерафтаре хариданд, амволи зиёде ҷамъ омад. Сарвари корвон барои амниятӣ кафолати беосеб ба манзил расидан ба тоҷирон маслиҳатҳо пазонд ва ёдрас кард сахл нашуморидани сафарро. Зеро аввалан роҳ дур буду дуҷум дар кади он харчи пеш омаданаш мумкин ва кӯмаки худӣ тоҷирон ба ҳамдигар зарурат дошт. Ҷузурҳои ҳамаро гирифтӣ корвон раҳти сафар бафт. Дороб барои падар – «меҳмони араб»-и худ кӯҳони шутуреро чун пештара бо афзоли хоса орошт. Назартоҷир сорбони корвонро хуб мешинохт. Марди пурқуввати ғаюр буданашро борҳо дар дастбағиребоншавиҳо дар дашту биёбон бо дуздону ғоратгарон дида. Дар дил осудагӣ дошт, ки бо чунин корвонкаш сафар бо барор давом меёбад, вале шиносӣро ошкор карда наметавонист.

Корвон бо садои зангӯлаи сорбон сафкашон ба ҳаракат омад. Корвонсаройҳои ба Дороб шиносу ношиноси барои Назартоҷир ошно пас мемонданд. Лаҳзаҳои фароғати чанд рӯзи гузашта ба ёдҳо монданд. Ташвишҳои нав ба нав пеш меомаданд. Роҳ онҳоро гӯё сӯи баромадгоҳи офтоб мебард. Корвонакиҳо ҳар кадоме ба таври худ дар дил умеди дошт аз пешгоҳ. Соатҳои дамгирӣ боз байни ҳамдигар маслиҳат мепазонданд. Физоро сарҷамъ меҳӯрданду дуои бехатарии сафарро меҳонданд. Аз ҷумлаи онҳо танҳо Доробу «меҳмони араб» дар гӯшае алоҳида тановул намуда, сипас назди ҳамроҳонашон меомаданд. Дороб танҳо гизо хӯрдани «меҳмон»-ро одати ӯ гуфта, шармгинӣро баҳона меовард:

– Забони моро наметавонад, бар замми ҳамааш ниҳоят нозук хӯрок меҳӯрад. Аз ӯ наранҷед, иззаташро доштан барои мо, ки меҳмоннавозем, зарур. Тамошои Бадахшон дар дили ӯ, маҷбур шудам ҳамроҳ гирам. Аз даҳ суҳанаш як ё дутоашро мефаҳмам. Аксар бо ишорату имо ба ҳамдигар гап мезанем. Забон доништан ба ҳар як бозаргон шарт аст, вағарна ба ягон пешравиву дастоварде соҳиб шудан дар гумон. Ҳатман аз Бадахшон саломат баргардам, андак бошад ҳам, забони арабиро меомӯзам... – мегуфт ба ҳамсафарон.

– Рост. Забон донистан ба ягон нафар то ҳол зиён накардааст, баракс барои пешравию кор кӯмак мерасонад, – сухани Доробро таквият доданд бозоргонҳо. Пас кадомс аз аҳли корвон, ки Доробу падарашро хуб мешинохт пурсид:

– Қиблагоҳат чаро дигар ба сафар намсбароянд, дар бозорҳо ҳам намстобанд. Магар беморанд? .

– Шукри эзиди пок, ки падар сихатанду бардам. Бигзор, дам гиранд дар давлати мо фарзандон. Корашон тоъату ибодат...

– Бисёр хуб. Давраи Худову Расулашон омад, гӯеду монед, додарам, – бозаргони мӯйсафедс сухани Доробро бурид.

– Ҳа. Ҳамин ҳел амак. Ғами он дунёро ҳам хӯрдан даркор, – таквият дод дигарӣ...

Назартоҷир ҳама ин суханҳоро шунида, дар дил фараҳ дошт, ки касс дар сифоташ гапи носазову номатлубс нагуфт. Ҳама гуфтаҳо барояш писанд омаданд.

... Корвон пас аз чанд рӯз ба кӯҳдоманҳои Бадахшон расид. Чашмаобҳои мусаффову чӯю рӯдҳои оби зулол паёпай пеш мсбаромаданд. Пулҳои ларзону сангини болои онҳоро гузаштан гоҳо ба корвони пурбор душворӣ мсвард. Ба ҳисоре расиданду волии диёр барои аҳли корвон дастурхон густурд. Аз бозаргонҳо колои овардаашонро пурсид. Ба воли аёнтар буд, ки кадом намуди борро ба кадом макони диёраш фиристаду мардум дар кӯчо ба чӣ эҳтиёҷманданд. Пас аз мсҳмондорӣ аз аҳли диёр нафарсоро бо бозаргонҳо ҳамроҳ менамуд, то ба мардум онҳоро муаррифӣ кунанду барои зудтару беҳавфу хатар ба савдо рафтани борашон ёрӣ расонанд. Дар кӯҳистондиёр одати роҳзанӣ, ғоратгарӣ ва ё дилзорӣ бегона буд, воли иззати онҳосоро, ки боумед аз роҳи дур барои тичорат тамошо омадаанд, бо ҳама нозукиҳояш ба чо мсвард.

Ба «мсҳмони араб»-и Дороб тарзи мсҳмоннавозӣ, одобу рафтор, кирдору гуфтори мардум басо писанд афтод. Аз ҳама бештар намуди сарпаноҳи мардуми диёр тавачҷӯҳашро чалб сохт. Сарпаноҳи бадахшониён ба назари ӯ маҷмӯи силсиламанзилҳосоро мсвард, ки ҳар равоқу сутун, хиргоҳу равзани шифти хона рамсоро дар худ маҳфуз медошт. Воқсан ӯ дуруст меандешид. Ахлоқи ҳамидаву мсҳмоннавозии ба худ хос, хираду ҳикмати мардум дарак аз дини аҷлодии ориёӣ меод, ки ҳамаи ин ба Назартоҷир писанду макбул афтод. Мардуми бохираду донишманд худро ба бозаргонҳо «Озодагон» гӯён, муаррифӣ мскарданд. Онро маънидод мснамуданд, ки мардуми ин диёр аз ҳама гуна олоишҳо ва ҳислату ҳулки зишту носутуда дуранду озоданд. Муназзаму ҳамвора дар роҳи ҳубиву некӣ бо ҳама гуна амалҳои зишту бадӣ дар ситезанду рақибанд. Мардуми Бадахшон сарпаноҳи худро «Чид» мсномиданд. «Мсҳмони араб» аз аҳли нишаст гоҳо дар бораи ҳар як рукни

Китобхонаи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон
М. Мисирӣ

меъмории сарпаноҳ бо имову ишора мепурсид. Нучумшиноси хисори воли барои Доробу «меҳмони араб» панҷ сутунро шарҳ дод:

– Панҷ сутун на баҳри он аст, ки манотики кӯҳистон заминларзаи беш дорад, – мегуфт ӯ, – балки он панҷ тан фариштаи пок аст, дастҳои Яздон. Онҳо фариштагони ҷовидон ва нигоҳбони ҳар як кӯҳистонианд. Ва мо он панҷ фариштаи ҷовидону нигоҳбонро ба шакли панҷ сутун дар сарпаноҳамон нигоҳ медорем. Ин панҷ тани пок – Суруш, Меҳр, Анохито, Замёд ва Озаранд. Фариштаи Анохиторо дар баъзе сарчашмаҳо Нохид ва ё Ардбон ном бурдаанд. Танҳо пас аз қабули дини ислом онҳо тағйири ном карданд: Мухаммад, Алӣ, Фотима, Ҳасан ва Ҳусайн.

Нучумшиноси ботадбир дар бораи ҳар як фариштаи поку рамзҳои нишастангоҳҳо (се синҷ), ду тарҷубу ҷузъҳои дигар, чорхонаву оташдон, пахлутахтаҳои даромадгоҳ муфассал гап зад. Дар бораи чашмаобҳои шифой низ хеле ботафсил нақл кард:

– Бадахшон сарзамини сангҳои бебаҳову ризакорӣ бошад ҳам, бар замми он нури илоҳӣ дар шакли чашмаобҳои шифой дар ин диёр рехт, – суханаширо давом дод ӯ. – Имруз дар ҳар гушаи диёр ба чашмаоби мукаддасу табобатӣ дучор меояд, ки макони парастии мардуми ин мулканд. Ба ҳар дарди ато кардаи Яздони пок дар ин кӯҳандиёр давои табиисе ҳаст. Мардум аз онҳо фаровон истифода мекоранд ва он ҷойҳоро мукаддас медонанд...

Нучумшинос ба «меҳмони араб» фаҳмонд, ки ҳатман ба ӯ дар бораи Гармчашма ҳикояте хоҳад гуфт. Ба воситаи об давобахширо нучумшинос дар байни тамоми омилҳои табобатӣ ҳоса мақом доштаниро равшан баён кард... Назартоҷирро маҳз ҳамин чашмаи мукаддас сӯи Кӯҳистони Бадахшон овард, аммо пурсиширо дар ин бора ба вақти дигар мекорд. Ӯ аз ин хусус ба касе сирри дил наметушод ва худро низ намешинсонд. Рӯзи дигар аксар бозаргонон барои молашонро ба савдо задан ба рустоҳои атроф баромаданд. Воли ваъда дод, ки рӯзи аз диёраш рафтани бозаргонон барояшон бозори молҳои бадахширо муҳайё месозад, то онҳо аз ин макон бо тӯҳфаву дастовезҳо баргарданд. Назартоҷирро чун меҳмони диёри дур дар сарпаноҳи маҳсусе ҷой доданду Дороб молаширо дар атрофи хисори воли пешкаши мардум кард. Ӯ дар муддати кӯтоҳ молаширо ба савдо зад ва меҳост ҳарчӣ зуд падарро ба ҷои табобат бубарад...

Нучумшинос дар ниҳоят фориғ аз корҳои худ гашта, назди «меҳмони араб» омад. Мувофиқи ваъда аз хусуси гармобаҳо ҳикоят кард:

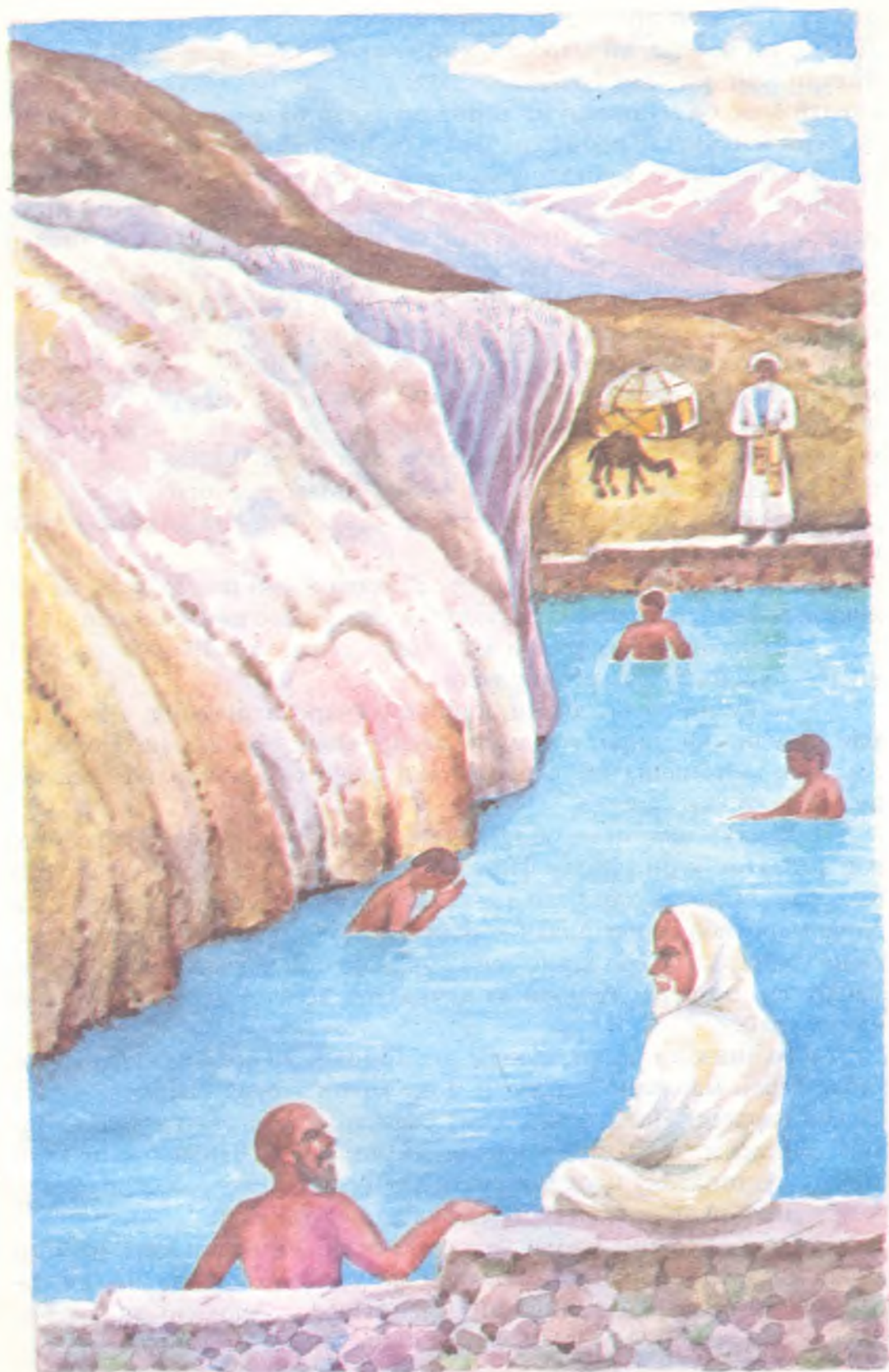
– Оби Гармчашма, – гуфт ӯ, – саропо табобатӣ аст. Алалхусус, ба ҷароҳати пӯст фоида дорад. Дар бадали кӯтоҳтарин муддат аксар намуди бемориҳои вобаста ба пӯст нест мегарданд. Эътиқод ҳам ло-

зим аз як тараф. Махсусан, нурҳои офтоб барои табобат кӯмак мерасонанд. – Оромӣ аз Назартоҷир дар як дам дур рафту мекхост зудтар донад, ки он дар кучо ҷойгир аст, то он макон роҳ ҷӣ қадар тӯл мекашад. Бо ишорати даст ба нучумшинос фаҳмонд, ки то он макон роҳ чандруза? Ӯ ба «мехмони араб» бо ишорати дасту ангуштон фаҳмонд, ки андак роҳ аст то он макон. Назартоҷир Доробро мунтазир буд, ки ҳарҷӣ тезтар ояду бо иҷозати ҳоким ба Гармчашма равад. Нучумшинос наклашро идома дод: – Ривояте ҳаст, ки фариштаи Нохид, ӯро дар байни халқ Анохито меноманду ниғаҳбони оташ ва гармию ободии сарпаноҳ ба ҳисоб мееравад, маҳз эҳғари ин чашмаи шифоӣ ҳаст. Анохито маъноӣ покдоману покиза, бешолишро дорад. Нохид духтари хеле хушсурате, орошта дар перохани киматбаҳо аён мебардидааст... Замоне ба ин диёр аҷнабиён ҳамла мекоранд. Мардумро азобу шиканҷаи бисёр медиханд. Аз ин бешодгарихо фаришҳои нигоҳбони оташ ба дод меояд, ниҳоят болои кӯҳ мебарояд. Дар сари баландӣ барои рӯзгори талху нобасомони мардум, сард шудани оташдонхову ноободии хонадоншон мегирад. Ашки Нохид ба замин афтада, дар он макон нахуст чашмас аз қаъри замин боло мебарояд, гарму мисли сиришк намакин. Пас чашмаобҳои дигаре рӯ мезананд аз ашки Нохид, ба рӯде табдил меёбанд, пуртуғён. Аз ин аҳвол аҷнабиён ба танг омада, аз мулк меераванд, рӯзгори мардум боз рӯ ба хушӣ мениҳад... Баъдтар мардуми мубталоӣ бешолии пӯст дар ин макон оббозӣ мекунанду шифо меёбанд. Оби Зинда аст оби Гармчашма. Он обро мардум муқаддас мекунанду поку бешолиш нигоҳ медоранд. Атрофашро ҳамеша ба сурати озодагӣ нигоҳубин мекунанд. Ҳатто тани нопок ба обаш намедароянд. Агар бо нияти нопоке ба он макон фарде ояд, Нохид ӯро бешазо намекӯнад. Ҷазос раво мебаронад барояш гӯшношунид, дарди бедавосро, ки ҳафт пушташ аз он раҳо намекӯбад. Қудрати бузург дорад оби Зиндаи Гармчашма. Он тавоноии ҷавонгардонӣ дораду ба инсон зебоию саломатӣ мебахшад. Нохид мададгори мубталоёни дард асту рӯҳаш ёрирасони мардум...

Назартоҷир наклро мешуниду ба шифо ёфтаи зиёдтар умед мебаст. Оромӣ аз ӯ дури мекӯст, мекхост ҳарҷӣ зудтар ба он макони шифо бирасад... Роҳро дар пеш гирифтанд падару писар. Дороб бо иҷозати воливу раҳнамоии марде назди чашмаи Нохид хайма зад. Роҳбаладро бо баҳонаи фаромӯш шудани санги оташдаргирону андак ҳезум ба рӯсто фиристод. Пас табобати падар – «мехмони араб»-ро фавран сар кард. Назартоҷир ба оби гарму шӯртаъми чашма чанд бор сару тан шуст. Тавре ба ӯ фаҳмонда буданд: ҳангоми гармии баланд лойи чашмаро ба тан молида, тӯлонӣ зери нурҳои хуршед чисмашро офтоб дод. Шаби нахуст беҳбудияшро дар ором ҳобидану аз хориш мондани ҷароҳат дид. Гуё тамоми

вучудаш мархам мехӯрд. Рохбалад дар мӯхлати фармуда расид. Оташи Мехр назди чашмаи Зиндаи Нохид – Гармчашма фурузон шуд. «Мехмони араб»-ро рохбалад бскабо дар перохани хоса бори нахуст дид. саропои вучудаш офтобхӯрда. Чашм аз «мехмон» намеканд, ба рафтору кирдори ӯ, ки хар замон ба оби чашма медамарамаду соатҳо аз он берун намебаромад, менигарист. Гуё бори нахуст чунин одами пахлавонсурати ссрмӯю суп-сурхро меид. Аммо дар асл аз вучуди чароҳатпӯшидаи «мехмон» пас аз обгириву офтобхӯриҳо караҳс рехта, ба пӯст чунин ранг афтада буду касс ба осонӣ онро пайҳас карда наметавонист. Барои ин Дороб хангоми хичобро аз тан бадар намудани падар рохбаладро бо хар баҳона ба коре андармон месохт, то аз наздик чароҳатро набинаду сирро ошкор нагардонад. Хайма аз чашма хеле дур буд ва ба об даромадану офтобхӯриҳои «мехмон» чандон аён ба назар наместофт. Дороб бо хар баҳона ҳамроҳи рохбалад мемонду ба рафтори падару офтобхӯриҳои вучуди пурчароҳати ӯ эътиборс намедод. Дар ин мавридҳо ба рохбалад «хангоми оббозӣ шарм надоштани мехмон»-ро баҳона месовард. Вақти оббозӣ дар набудани рохбалад Дороб ҳамроҳи падар мемонд...

Тайи чанд рӯз аз чароҳат қариб осоре намонд, ба чуз паи яраҳо, ки андак сурх метофтанд. Рӯи «мехмон» тағйири ранг намуд, рухсороҳояш лолагун. Гоҳо Назартоҷир ба оби шаффоф менигаристу аз чароҳати рӯяш нишона намедид, хурсандиаш канор надошту эътиқодмандиаш худуд. Ба бадани офтобхӯрдаи бсчароҳаташ нигариста, аз гиребони перохани худ медошт, тавбаву надомат мекард, ба номи Яздони поку фариштаи Нохид баёзу қасидаву наът мехонд, сано мегуфт. Хар ояти худро хангоми намоз ба фариштаи пок Анохитои бузург мебахшид. Назартоҷир аз чароҳат тамоман пок гардид ва перохани «арабӣ»-и худро бадар намуда, чихози ҳамроҳ овардаашро пӯшид. Дуову саногӯён он маконро пас аз моҳс тарк намуда, ба ҳисори волии Бадахшон расид. Бо посухи пазируфтаи воли вориди ҳисор шуд, аммо ханӯз аз асли хеш дарак намедод. Доробро ҳам фаҳмонд, ки сирро ошкор масозад. Ҳоким «мехмони араб»-ро дар перохани зсбову мунаққаш дида, киву чикора ва бо кадом мақсад омаданаашро пурсид. Дороб ба ӯ фаҳмонд: «Ин марди солдидаи рӯ ба рӯ нишаста ҳамон «мехмони араб»-и ҳамроҳи ман омада ҳастанд. Мақсадашонро бигзор худашон ошкор намоянд...» Назартоҷир аз чой барҳост ва таъзим ба ҷо оварду ашкрезон даст ба дуо бардошту гуфт: «Рӯзгори ҳокиму мардуми Бадахшон ҳамеша ободу бобаракат бод. Бадахшон доимо шукуфта бошаду дур аз ганд. – Воли бо забони тоҷикӣ харф задани «мехмон»-ро дида, ҳайрон монд, Назартоҷир афзуд: – волии хирадманду пок ва нигоҳдору посдори оташи гузаштагон! Маро маъзур доред, ки худро

дар сурати араб ораста, ба мулки шумо омадам. Аслан точирам ва Дороб, ин чавоне, ки маро «мехмони араб» гӯён муаррифӣ мекард, писари ман аст, дар бозаргонӣ мохир ва дар набардҳо ғаюр... Дар сурати араб ба мулки шумо ворид шуданам ба ягон нияти баде ва ё ба кори ношоистае робита надорад, ба ҷуз табобати бемориам. Банда солиёни зиёде мубталои бемории пӯст будам, чароҳат тамоми баданам, хатто дасту рӯямро фаро гирифт. Писарам аз кадомин пирамарде дар Самарқанд мефаҳмад, ки дар Бадахшон Чашмаи Зиндаи шифоие ҳаст, танҳо оби он метавонад ба дарди ман даво бахшад. Маро ба сафари дур ҳамин андеша маҷбур сохт. Сангин буд роҳи сафар, боз бо ҷисми тамом чароҳатнок. Ягона роҳи бо дигар корво-ниён ҳамроҳ шуданро дар перохани арабӣ пӯшидану худро араб номидан дидам, дигар чора наёфтем. Чунки бо он вучуди саропо чароҳатнок касе маро ҳамроҳ намегирифт, хатто ҳазар мекард. Ана, чӣ хеле, ки дидед, ман дар ҳақиқат саропо сихат мондам, дар рӯ ба рӯятон нишастаам. Агар шумо, волии аъзам рафтори маро гуноҳ донеду хиёнат, ихтиёратон. Сазовори ҷазои муносиб дидаатон амал кунед, банда қабул менамоям...»

Назартоҷир ашки чашмонашро бо сари остин пок намуда, ба воливу атрофиён нигарист, ки чӣ мегӯянд чӣ чораро раво мебинанд.

– Яъне, шумо аз мулки мо офият дидед ва чароҳататон нест шуд? – пурсид аз Назартоҷир воли.

– Ба куллӣ офият дидам, нишонс аз чароҳат намонд. Оби Чашмаи Зинда, ки онро мардуми шумо ашки фариштаи Ноҳид ё Аноҳито меноманд, шифобахши тани маҷрӯҳи ман гардид, – посух дод Назартоҷир.

– Мо хурсандем, ки оби Чашмаи Зинда ба шумо фоида бахшид, дар амалатон ягон гуноҳу фиребро намебинем. Рафторатон мақбул ва чораи дидаатон ҳам басо салоҳиятнок. Аммо аз ёд набароред, ки бо як маротиба офият дидан кор анҷом намегирад. Бояд дар муддати на камтар аз се сол шумо тани худро бо оби чашма пок гардонед. Танҳо дар он сурат беморӣ аз вучудатон абадан меравад, – илова намуд воли.

– То зиндаам ба писаронам мефармоям, ки соли ақаллан маротибае барои мардуми Бадахшон молу колои зарурӣ биёранд, – даст ба дуо бардошт Назартоҷир, хама рафтори ӯро писандиданд. – Волии муҳтарам, агар шумо иҷозат диҳед, пагоҳ банда барои аҳли хисору дӯстонатону мардуми русто дастурхони фақиронае ороям...

– Дастурхон аз мо, шумо мехмонед, – гуфт воли.

– Одату русуми аҷдодиамро иҷро мекунам, волии азиз, на ягон амали дигареро. Барои ин аз шумо бори дигар хоҳиш дорам, ки барои лаҳзаи ёдоварии фариштаи Оташу Покӣ – Аноҳито иҷозат бидиҳед, – бо зорӣ рӯй ба воливу аҳли нишаст намуд Назартоҷир.

– Дар ҳолате ки меҳмон саҳт истодагарӣ мекунанду хоҳиши дастурхони фақирона оростан доранд, мо зид не. Ҳамин тавр? – рӯй ба аҳли сӯҳбат овард воли.

– Розигӣ диҳед, воли. Мо розӣ ба таклифи меҳмон, – посух доданд аҳли давра.

– Барои дастурхон ороستاني меҳмони шифодидаи мо шароит муҳайё созед, то лавозимоти даркориҳо дар вақташ ёбанд. Аҳли ҳисору русторо ҳам ба хоҳири саломативу бардамии меҳмон пагоҳ ба базми шифо даъват намоед. Мутрибону машшоқони мулкро, ки дар ҳисор ҳастанд, гӯед омода бошанд барои гузаронидани базм – супориш дод волии хирадманд.

Назартоҷир ба Дороб рӯй оварда фаҳмонд:

– Бо ошпази ҳисори воли вохӯрда, ҳар он чизе, ки фармояд, аз гуфтааш барзиёд барои ороستاني базми шифо омода соз!

– Ба чашм падар! Шумо, ки шифо ёфтед, дунёям ҳамин аст, – бо таъзим аз ҷой бархост Дороб.

Барои бачаҳои синни хурди мактабӣ

МАВЛОНО РАҶАБ

**ГАРМЧАШМА Ё
АШКИ ФАРИШТАИ НОҲИД**

**Муҳаррири ороиш
Муҳаррири саҳҳофӣ
Мусаҳҳех**

*А. Муҳаммадиев
М. Саидова
С. Шералӣ*

Ба матбаа 10.02.2000 супурда шуд. Чопаш 28.05.2003 ба имзо расид.
Коғази офсетӣ. Ҳуруфи адабӣ. Андозаи 70x108 1/16. Чопаш офсетӣ.
Ҷузъи чопии шартӣ 2,28. Ҷузъи рангаи шартӣ 2,82. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 1,58.
Адади нашр 500 нусха. Супориши № 1407.

Нашриёти «Адиб»-и Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734025, Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 37.

ҶСШК «Матбуот»-и Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734025, Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 37.

